

การเสวนาวิชาการเรื่อง

"ขยะอิเล็กทรอนิกส์ : จัดการอย่างไรให้ปลอดภัย?"

ด้วยเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าและการแข่งขันทางการตลาด ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ อาทิ โทรทัศน์ เครื่องปรับอากาศ เครื่องคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ ฯลฯ มีราคาถูกลง ประชาชนสามารถซื้อหาเป็นเจ้าของได้ง่ายขึ้นและมีความสะดวกสบายในการใช้ชีวิตมากขึ้น แต่ในอีกด้านหนึ่ง ด้วยราคาที่ถูกลงและกลยุทธ์ทางการตลาดที่กระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดความต้องการในการใช้ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ส่งผลให้อายุการใช้งานจริงของผลิตภัณฑ์เหล่านี้สั้นลง โดยเฉพาะโทรศัพท์มือถือที่ผู้บริโภคเกิดพฤติกรรมในการซื้อโทรศัพท์ใหม่ก่อนที่เครื่องที่ใช้อยู่จะหมดอายุการใช้งาน ส่งผลให้อายุการใช้งานเฉลี่ยของโทรศัพท์มือถือในปัจจุบันอยู่ที่ 2 ปีเท่านั้น จากพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปดังกล่าวประกอบกับแนวโน้มการถือครองผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วนำไปสู่ปัญหา "ขยะอิเล็กทรอนิกส์" (electronic waste: e-waste) ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นเงาตามตัวด้วย

“ขยะอิเล็กทรอนิกส์” หรือที่เรียกอย่างเป็นทางการว่า “ซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์” (Waste Electrical and Electronic Equipment: WEEE) มีลักษณะที่แตกต่างจากขยะมูลฝอยทั่วไป กล่าวคือ ผลิตภัณฑ์มีสารอันตรายและโลหะหนักอยู่หลากหลายชนิด อาทิ ตะกั่วในจอแก้วโทรทัศน์และจอมอนิเตอร์ พรอทในหลอดฟลูออเรสเซนต์ สารหนูไฟจากโบรมีน แคดเมียม ลิเทียม เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ ขยะอิเล็กทรอนิกส์จึงถูกจัดให้เป็นของเสียอันตรายจากชุมชนประเภทหนึ่ง ในอีกด้านหนึ่ง ขยะอิเล็กทรอนิกส์มีองค์ประกอบที่เป็นวัสดุมีค่าหลายชนิด เช่น ทองแดง อลูมิเนียม ทองเงิน จึงควรมีการส่งเสริมการนำทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ (รีไซเคิล) อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย อย่างไรก็ตาม การจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ มักจะดำเนินการโดยกลุ่มค้าของเก่าและชุมชนคัดแยกขยะซึ่งมิได้มีการจดทะเบียนโรงงาน โดยกลุ่มร้านค้าของเก่าและชุมชนคัดแยกจะตระเวนรับซื้อขยะอิเล็กทรอนิกส์จากครัวเรือนและบริษัทห้างร้านต่าง ๆ แล้วนำมาแกะ ทบ ถอดแยกชิ้นส่วน โดยไม่มีการควบคุมหรือป้องกันมลพิษที่เกิดจากสารอันตรายและโลหะหนักในซากผลิตภัณฑ์ฯ มีการเผาสายไฟ การตัดเศษเหล็ก การทิ้งเศษแก้วที่ปนเปื้อนตะกั่วตามแหล่งฝังกลบขยะทั่วไปหรือตามที่กร้าง ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้คัดแยกและประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียง รวมทั้งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการปนเปื้อนของโลหะหนักและสารอันตรายอื่น ๆ ในแหล่งดิน น้ำผิวดิน และน้ำใต้ดิน นอกจากนี้ ขยะอิเล็กทรอนิกส์บางประเภท อาทิ หลอดไฟ ถ่านไฟฉาย ซึ่งเป็นขยะที่ไม่มีมูลค่าในการรีไซเคิล ผู้บริโภคมักจะทิ้งปนไปกับขยะทั่วไป เมื่อเวลาผ่านไป สารอันตรายและโลหะหนักในขยะอิเล็กทรอนิกส์จะปนเปื้อนสู่สิ่งแวดล้อมเข้าสู่ระบบนิเวศน์และห่วงโซ่อาหาร สร้างผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมเช่นกัน

ทั้งนี้ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว กรมควบคุมมลพิษจึงร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำยุทธศาสตร์การจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เชิงบูรณาการมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2547 และปัจจุบันอยู่ระหว่างการเสนอ “ร่างพระราชบัญญัติการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์และซากผลิตภัณฑ์อื่น พ.ศ.....” ต่อรัฐบาลเพื่อพิจารณา แต่อย่างไรก็ดี ประชาชนส่วนใหญ่ยังมิได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอันตรายของขยะอิเล็กทรอนิกส์และความสำคัญของการมีร่างกฎหมายดังกล่าว

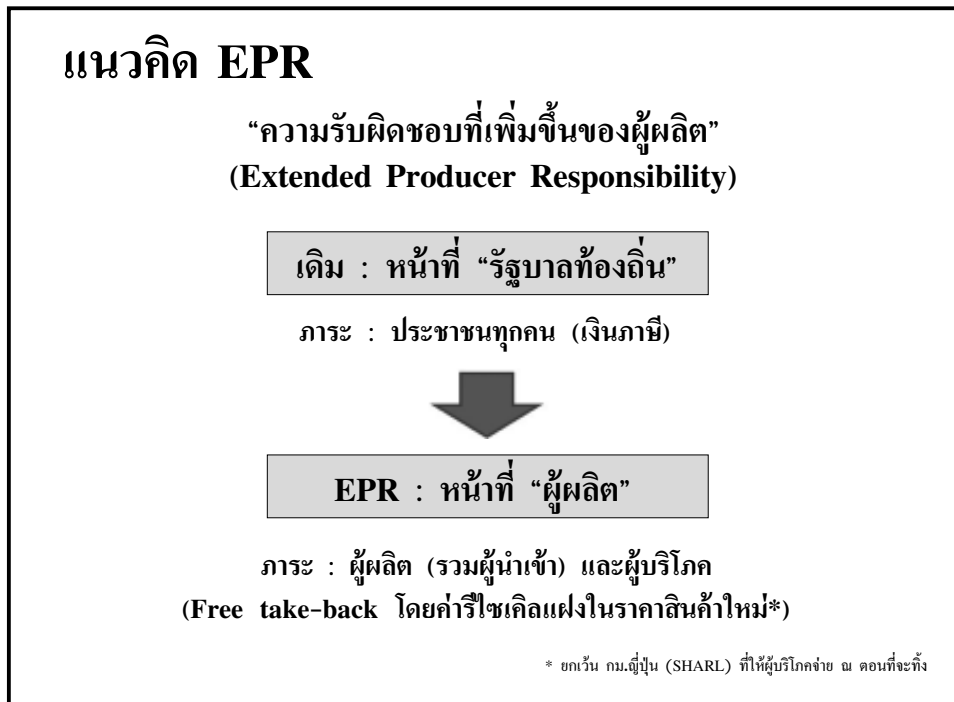
ด้วยเหตุนี้ สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงได้ร่วมกับกรมควบคุมมลพิษจัดงานเสวนาวิชาการ เรื่อง “ขยะอิเล็กทรอนิกส์ : จัดการอย่างไรให้ปลอดภัย?” เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้รับทราบข้อมูลถึงสถานการณ์ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์และความพยายามของภาครัฐในการป้องกันและแก้ไขปัญหาผ่านการร่างกฎหมาย เพื่อนำไปสู่ความตระหนักและความร่วมมือในการส่งคืนขยะอิเล็กทรอนิกส์เข้าสู่ระบบที่ถูกต้องในอนาคต โดยการเสวนาได้มีขึ้นในวันศุกร์ที่ 12 มิถุนายน 2558 เวลา 8.00-12.00 น. ณ ห้องประชุม อาคารสถาบัน 3 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์ในการจัดเสวนาวิชาการ ประกอบด้วย การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ แนวคิดในการจัดการและประสบการณ์ในการออกกฎหมายในต่างประเทศ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมรับทราบความคืบหน้าของนโยบายและกฎหมายของประเทศไทยต่อการจัดการปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่กำลังอยู่ในช่วงของการขับเคลื่อน ตลอดจนการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อร่างพระราชบัญญัติการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์และซากผลิตภัณฑ์อื่น พ.ศ. .... ที่เสนอโดยกรมควบคุมมลพิษ

วิทยากรในการเสวนาครั้งนี้ประกอบด้วยบุคลากรจากภาครัฐที่กำกับด้านนโยบายในการดำเนินการจัดการด้านของเสียและสารอันตราย ได้แก่ นางสาวพรพิมล เจริญสง ผู้อำนวยการส่วนของเสียอันตราย สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ ดร.สุจิตรา วาสนาดำรงดี นักวิชาการด้านการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์จากสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นายเพิ่มพงษ์ พุ่มวิเศษ ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมอนามัยสิ่งแวดล้อม เทศบาลนครนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี และผู้แทนภาคองค์กรอิสระ นายสินชัย เทียนศิริ เลขาธิการสมาคมสร้างสรรค์ไทย (ตาวีเศษ) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทรา ทองคำเกา ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการสารอันตราย สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นผู้ดำเนินการเสวนา โดยมีผู้เข้าร่วมฟังรวม 185 คน

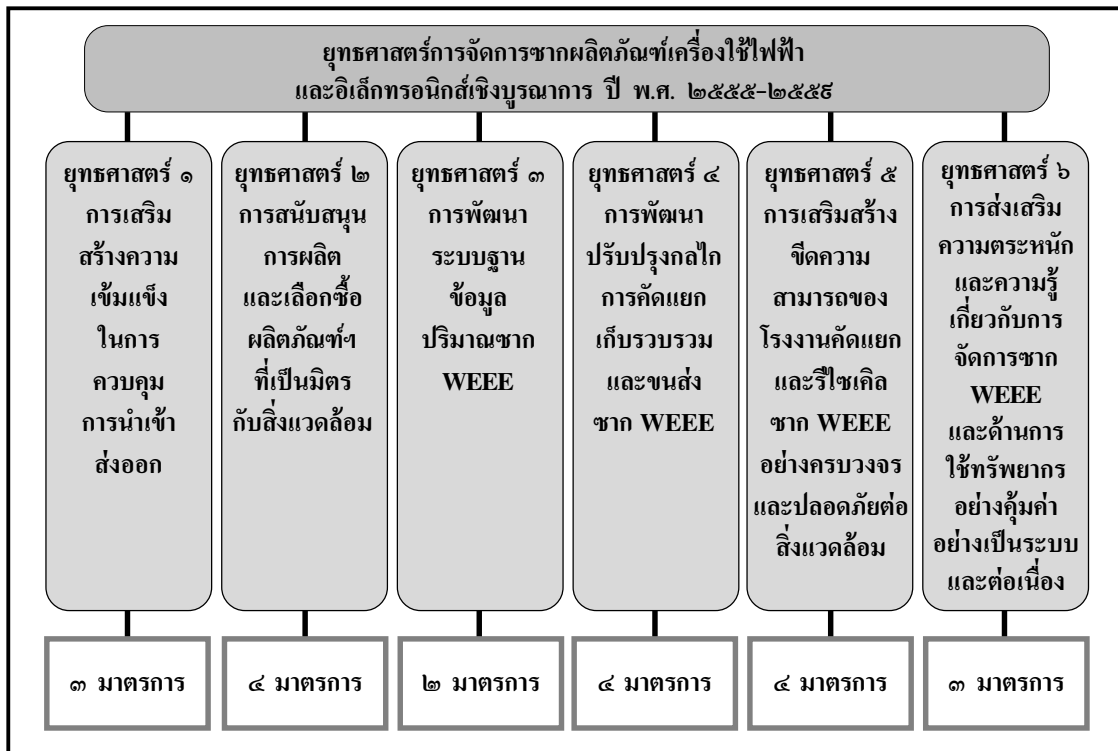
ประเด็นจากการเสวนา

ดร.สุจิตรา วาสนาดำรงดี ได้บรรยายถึงสถานการณ์ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์และแนวทางแก้ปัญหา โดยประกอบด้วย ประเด็นสถานการณ์ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ในต่างประเทศและในประเทศไทย หลักการ EPR และประสบการณ์การจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในต่างประเทศ และเทคโนโลยีรีไซเคิลและต้นทุนของการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างถูกต้อง

ที่มา : สุจิตรา วาสนาดำรงดี, 2558

นางสาวพรพิมล เจริญรุ่ง นำเสนอประเด็นความพยายามของภาครัฐในการแก้ไขปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีประเด็นของสาระสำคัญของยุทธศาสตร์การจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เชิงบูรณาการ พ.ศ. 2557-2564 โดยแสดงถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จของการผลักดัน 4 ข้อ ประกอบด้วย 1) การผลักดันให้มีการออกกฎระเบียบและแนวทางการปฏิบัติฯ 2) การเพิ่มความเข้มงวดในการกำกับดูแลและตรวจสอบการอนุญาตให้ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการคัดแยกและเก็บรวบรวมซากผลิตภัณฑ์ฯ 3) การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนและผู้ประกอบการทุกระดับเข้ามามีส่วนร่วม และ 4) การกำกับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ฯ โดยอาศัยกลไกการทำงานของคณะอนุกรรมการฯ และสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์และซากผลิตภัณฑ์อื่น พ.ศ. ....ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการจัระบบรับคืน รวบรวมเก็บรักษา การขนส่ง การรีไซเคิล และการกำจัดซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์และของเสียอันตรายจากชุมชน ให้มีผลบังคับใช้ภายในประเทศ หลักการของกฎหมายอาศัยหลักการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility: EPR) และการใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ ทั้งนี้ กรมควบคุมมลพิษได้จัดให้มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นต่อร่างกฎหมายฯ ทั้งในส่วนกลางและภูมิภาครวมทั้งสิ้น 7 ครั้ง โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมฯประมาณ 470 คน ประกอบด้วย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากภาคส่วนต่าง ๆ คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา หน่วยงานวิจัย สมาคม องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคประชาชน และเวียนขอความเห็นจากหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 40 หน่วยงาน

ที่มา : พรพิมล เจริญสง, 2558

นายเพิ่มพงษ์ พุ่มวิเศษ ได้นำเสนอประเด็น “ขยะอิเล็กทรอนิกส์ : จัดการอย่างไรให้ปลอดภัย” โดยเป็นการนำเสนอภาพรวมของการจัดการขยะอันตรายภายในพื้นที่ของเทศบาลนครนนทบุรี ซึ่งเป็นเทศบาลนครขนาดใหญ่ในเขตจังหวัดปริมณฑลที่มีความพร้อมในการจัดการ ซึ่งจัดการได้ตามหลักวิชาการจนถึงการฝังกลบอย่างปลอดภัยโดยบริษัทเอกชน และยังมี การสร้างความพร้อมของชุมชนในการร่วมจัดการขยะอันตรายและรณรงค์ในการขยายผลของการดำเนินการ

ที่มา : เพิ่มพงษ์ พุ่มวิเศษ, 2558

ส่วน นายสินชัย เทียนศิริ ได้นำเสนอถึงความพร้อมขององค์กรเอกชนในการขับเคลื่อนการรณรงค์ด้านการลดปริมาณขยะอันตราย และการจัดการขยะอันตรายที่เกิดขึ้นจากบ้านเรือนอย่างถูกวิธี ทั้งนี้ ได้มีผู้เข้าร่วมฟังการเสวนาและมีการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นในด้านการจัดการขยะอันตรายอย่างกว้างขวาง

ทั้งนี้ ในเวทีการสัมมนาครั้งนี้ มีการนำเสนอประเด็นที่น่าสนใจจากผู้เข้าร่วมเสวนา ได้แก่ การเผยแพร่ความรู้ และแนวทางการเข้าถึงกฎหมายที่เกิดขึ้น และแนวทางปฏิบัติของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบด้วย รายละเอียดการปฏิบัติตามการบังคับที่จะเกิดขึ้น ส่วนในแง่ผู้ผลิตที่แสดงความรับผิดชอบต้องทำอะไร แนวทางการจัดตั้งบริษัท Recycle ที่ถูกต้องตามมาตรฐานและรายละเอียดต่าง ๆ ของการจذبเงินทะเบียนต้องดำเนินการอย่างไรบ้าง ซึ่งเป็นกระบวนการที่หน่วยงานที่กำกับควบคุมต้องประชาสัมพันธ์ออกมาให้ชัดเจน

ท่านสามารถดาวน์โหลดข้อมูลเอกสารในการเสวนาได้ที่ **Website: <http://www.eric.chula.ac.th>** และสามารถติดต่อขอข้อมูลเพิ่มเติม รังพระราชาบัญญัติการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์และซากผลิตภัณฑ์อื่น พ.ศ..... ได้ที่ สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๕๒ ซอยพหลโยธิน ๓ แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐
โทร : ๐๒ ๒๕๕๒๔๑๓-๒๐ โทรสาร : ๐๒ ๒๕๕๕๓๕๓ E-mail: hazwaste@pcd.go.th
Website: <http://www.pcd.go.th>